

**POLIARTRIT KASALLIGI. KASALLIKNING KELIB CHIQISH MEXANIZMI,
PROFILAKTIKASI VA DAVOLANISHI**

Axtamova Shirin Xayrullojeva
Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti
E-mail: ahtamovashirin@yahoo.com

Annotasiya: *Poliartrit kasalligi. Kelib chiqishini o'rganish, profilaktikasi va davolanishi*

Kalit so'zlar: *poliartrit, revmatizm, psoriatik poliartrit, intoksikatsiya.*

Poliartrit kasalligi — bir nechta bo'g'implarning bir vaqtning o'zida yoki ketma-ket yallig'lanishli shikastlanishi. Kasallik mikroorganizmlar, metabolik kasalliklar, immunitet tizimining noto'g'ri ishlashi tufayli yuzaga kelishi mumkin. Poliartrit bo'g'implardagi og'riqlar, ularning shishishi, qizarishi, harakatlanish doirasini cheklash bilan namoyon bo'ladi. Tashxis qo'yish uchun rentgenologik va laboratoriya usullari qo'llaniladi. Ushbu patologiya dori-darmonlar va fizioterapiya bilan davolanadi.

Bo'g'implarning yallig'lanishi quyidagi sabablar olib kelishi mumkin:

- travma;
- infektsiyalar (bakterial, virusli, zamburug'lar);
- metabolik kasalliklar bo'g'implarda turli xil tuzlarning cho'kishiga olib keladi (podagra, amiloidoz, gemoxromatoz);
- revmatologik kasalliklar — bo'g'im to'qimalarining organizm antitelalari tomonidan yemirilishi (revmatoid artrit, sistemali qizil yuguruk, dermatomiyozit va boshqalar)
- vaskulit — yallig'lanishli qon tomir kasalligi;
- endokrin kasalliklar (qalqonsimon va paratiroid bezlari, gipofiz bezining buzilishi).

Bu omillarning barchasi bo'g'implar qobig'ining yallig'lanish jarayonlariga olib keladi. Natijada, atrofdagi to'qimalarning shishishi va qizarishi, og'riq kelib chiqadi. Yallig'lanishning uzoq davom etishi suyak to'qimasining zararlanishi, o'z faoliyatini funktsionalligini yo'qotadi.

Poliartrit kasalligi turlari:

1. Kasallikning davomiyligiga qarab: o'tkir va surunkali Poliartrit farqlanadi.
2. Sabablariga qarab kasallik quyidagilarga bo'linadi:
  - revmatoidli —organizm o'z antitelalari bilan zararlanadi. Ko'pincha yurak, buyraklar, qon tomirlari va asab tizimining shikastlanishi bilan birga keladi (qo'l va oyoqlarning kichik bo'g'implarining nosimmetrik yallig'lanishi xarakterlidir);
  - reaktiv poliartrit — immunitet tizimining reaktivligi oshishi tufayli bakterial yoki virusli infektsiya natijasida rivojlanadi (odatda yuqumli kasallikdan 2-4 hafta o'tgach alomatlar paydo bo'ladi, pastki oyoq-qo'llar tez-tez ta'sirlanadi);

- kristall — kalsiy tuzlari, siydik kislotasi, barmoqlar, tizzalar, to'piqlarning bo'g'implari ta'sirlanishidan kelib chiqqan;

- psoriatik — xarakterli teri shikastlanishi bilan birga keladi (bo'g'implar nosimmetrik tarzda yallig'lanmaydi, kasallik surunkali kechadi);

- maxsus infeksiyali— mikroorganizmlar tomonidan qo'zg'atiladi. (sifilitik, gonoreya, sil, brutsellyoz)

Agar poliartrit o'z vaqtida davolanmasa, qaytarilmas o'zgarishlar rivojlanadi: suyak to'qimalarining o'sishi, boshqa bo'shliqning torayishi. Bo'g'implar harakatlari qiyin. Natijada, ular chandiq to'qimalari bilan butunlay o'sib, harakat qilish qobiliyatini yo'qotishi mumkin.

Bolalarda uchraydigan poliartrit ko'pincha revmatik xususiyatga ega bo'lib, miokardit va perikardit — yurak to'qimalarining yallig'lanishi bilan birga keladi. Bolalar jarayonni umumlashtirishga ko'proq moyil — umumiy intoksikatsiya belgilari (isitma, intoksikatsiya, bosh og'rig'i) ustunlik qiladi. Shu bilan birga, bolada tananing ko'proq regeneratsiya funksiyasi yaxshiroq, kasallikni davolashda tez o'tib ketadi.

Poliartrit belgilari:

a. bo'g'implarning shishishi;

b. harakatlarning og'rig'i va qattiqligi;

c. terining qizarishi;

d. bo'g'implar ustidagi to'qimalar atrofdagi to'qimalarga qaraganda issiqroq ya'ni mahalliy haroratining oshishi;

e.o'tkir davrda tana haroratining ko'tarilishi, isitma.

Ko'pincha kichik bo'g'implar (qo'llar, barmoqlar va oyoq barmoqlari) yallig'lanadi, keyinchalik bu jarayonga kattaroq bo'g'implar ham qo'shiladi.

Kasallikning diagnostikasi:Tashxis bemorning shikoyatlari va belgilari asosida belgilanadi. Poliartrit turini aniqlash va zararlanish darajasini aniqlash uchun quyidagi tekshirishlar o'tkaziladi:

1. rentgenografiya, MRT, KT;

2. ultratovush;

3. qo'shma suyuqlikni laboratoriya tekshiruvi;

4. klinik va biokimyoviy qon analizlari;

5. artroskopiya.

Poliartritni davolash

Yallig'lanishni davolash, og'riq sindromini davolash, bo'g'im to'qimalarning yangilanishini rag'batlantirish uchun kompleksli terapiya bilan yondashiladi .

Poliartrit bilan og'rigan bemorlar uchun asosiy tavsiyalar: muvozanatli ovqatlanish,tana vaznini nazorat qilish,o'rtacha jismoniy faoliyat, yomon odatlardan voz kechish,majburiy holatda vaqtinchalik bo'lish, sog'lom uyqu.

Kasallikning davolanishi:

Kasallikning namoyon bo'lishiga qarshi kurashish uchun yallig'lanishga qarshi preparatlar buyuriladi, gormonal yallig'lanishga qarshi dorilarning intraartikulyar va

periartikulyar inyeksiyalari. Agar gormonal vositalar samarasiz bo'lsa, immunosupressantlardan foydalanish ko'rsatiladi (ular immunitet tizimining faoliyatini susaytiruvchi preparatlar).

Asosiy davolanishga qo'shimcha ravishda vitamin-mineral komplekslar va xondroprotektorlar buyuriladi.

Fizioterapiya muolajasi: Kasallikning o'tkir davri o'tganda davolashning asosiy fizioterapevtik usullari qo'llaniladi, ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- elektroforez;
- magnetoterapiya;
- fizioterapiya mashqlari
- massaj va boshqalar qo'llaniladi.

Kasallikning oldini olishning asosiy chora-tadbirlari sog'lom ovqatlanish, jismoniy faoliyatni o'z ichiga oladi. Yuqumli kasalliklar belgilari va boshqa alomatlar paydo bo'lsa, o'z vaqtida tibbiy yordamga murojaat qilish muhimdir.

Poliartritni jarrohlik yo'li bilan davolashda quyidagi hollarda tavsiya etiladi:

Yetarli konservativ terapiyaga qaramay, kuchli og'riq sindromini saqlab qolish; nogironlikka olib keladigan qo'shilishning jiddiy buzilishi.

Surunkali poliartritning oqibatlarini bartaraf etish uchun tuzatuvchi yoki rekonstruktiv operatsiyalar, alloplastika, sinovektomiya, artrodez amalga oshiriladi. Ortopedik jarrohlar amaliyotiga artroskopik usullarning kiritilishi tufayli minimal invaziv aralashuvlarni amalga oshirishga ustunlik beriladi.

Poliartrit ko'pincha nogironlikka olib keladi, shuning uchun qo'shma harakatchanlik va mehnat qobiliyatini yo'qotmaslik uchun kasallik profilaktikasi bilan shug'ullanish kerak. Agar sog'lig'ingizga o'z vaqtida g'amxo'rlik qilmasangiz, hatto odatdagi uy yumushlarini ham bajarish qobiliyatini yo'qotishingiz mumkin: yuvish, kiyinish, ovqat pishirish. Revmatoidli artrit erta o'limga olib keladi.

Poliartritning birlamchi profilaktikasi paydo bo'lgan infeksiyalarni o'z vaqtida davolashni o'z ichiga oladi, chunki infeksiya ko'pincha kasallikning ildizida yotadi.

Arterial gipertenziya, uglevod almashinuvi buzilgan ortiqcha vaznli bemorlar poliartritning oldini olishni e'tiborsiz qoldirmasliklari kerak. Tana vaznini normallashtirish, parhezga rioya qilish va muntazam jismoniy faollikni saqlash kerak.

Ikkilamchi profilaktika yallig'lanish faolligini kamaytirish, bo'g'imlarning funksiyasini saqlab qolishni anglatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://www.parasels.ru>
2. A.G. Gadaev Ichki kasalliklar 2018-yil 800-bet
3. А. И. Струков В.В. Серов «Патологическая Анатомия» Москва 2015 г.
4. Роббенс, Катран « Основы патологии заболеваний» 2-3 том 2015 г.